

MARBÄCK

VÅR HEMBYGD

2024

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Ordförande har ordet	3
Arrendator på Vrangsjö	4
Hagalund Marbäcks socken	9
Årskrönika	14
Bygdegårdens nya föreståndarinna	19
Blekinge	20
Nottebäck och garvarna Franzén	22
Program för året	24

Stöd hembygdsföreningen och vår målsättning att bevara hembygdens kultur, samt ha en levande Hembygdsgård.

Vi är nu 124 betalande hembygdsvänner år 2024.

Medlemsavgiften 125 kr/medlem, bankgiro 225-9109.

Som medlem hör gärna av Dig och kom med förslag på aktiviteter som vi kan genomföra tillsammans.

Vill Du hyra Hembygdsgården till någon aktivitet, ring 010-102 57 18.

Redaktionskommité:

*Björn Karlsson, Christer Källner, Larserik Karlsson,
Karin Söderlund och Johan Örfelth.*

*Omslagsbild: "Stalpets vattenfall, februari 2020"
Foto: Larserik Karlsson*

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Björn Karlsson

Vid ett årsskifte är det väl vanligt att vi gör en summering av vad som hänt och från det funderar på hur framtiden kommer se ut. Vad det gäller Marbäcks hembygdsförening kan man också reflektera på detta sätt. Är det vi gör och arbetar med betydelsefullt, fyller det någon uppgift? Vad är det vi ska jobba med som medlemmar och boende i vår bygd uppskattar? Grunderna i hembygdsrörelsen har varit och är väl fortfarande att ge vår generation en koppling till tider som varit. Bevarandet av byggnader och föremål och traditioner av olika slag är en viktig del i det här arbetet. Olika publika arrangemang som belyser äldre generationers livsvillkor och sätt att leva på är en del i det.

I Marbäcks hembygdsförening försöker vi i någon mån arbeta med dessa uppgifter. De arrangemang som vi brukar genomföra vill vi fort-

sätta med för att ge föreningen ett ansikte utåt. Vår hembygd har för oss blivit en viktig kontakt med våra medlemmar. Vi vill också att skriften blir ett dokument för framtiden där vi försöker beskriva personer och händelser i vår socken. Vi har en egen hembygdsgård som kräver ständigt underhåll och där har vi lagt fokus på lägenheten under 2023. Vår insats för att bevara gammal kultur har inriktats på kvarnen i Herrestad. Lars Källner gjorde en stor insats på kvarnen under sin tid som ordförande. Ägare till kvarnen är Bordsjö fideikommiss men vi känner att vi vill att den behålls i ett bra skick. I samarbete med Bordsjö har vi genomfört utvändigt målning av väggar och fönster samt visst snickeriarbete. Även taket har reparerats och träd runt kvarnen har tagits bort. Ekonomiskt har Bordsjö stått för alla kostnader. Vi tänker slutföra arbetet våren 2024. Föreningen är ägare till en tröskvandring som har varit uppsatt i Berg hos familjen Nordström. På grund av att utrymmet behövdes för andra ändamål så har vi monterat ner vandringen och lagrar den på en loge i Sjöryd. Vår vision är att på något sätt placera den vid hembygdsgården.

Björn Karlsson

Arrendator på Vrangsjö

Jag heter Erich Albert, Günter Lange, född den 9 maj 1933 i Magdeburg, Tyskland. Min far hette Albert och var en erkänd bildkonstnär, min mor, Elisabet var innan giftermålet posttjänsteman, jag hade också två äldre systrar, Toni och Gerda. Vi bodde i centrum av Magdeburg där släkten ägde tre större hus, och vår lägenhet var på tredje våning i huvudbyggnaden.

När jag var 6 år gammal började jag i grundskolan, och samma år började andra världskriget. Från början märkte vi inga stora förändringar i det dagliga livet, men när det första flyganfallet på industri och militärförläggningar skedde, infördes mörkläggnings- och ransoneringskort för livsmedel och kläder. 1943 bytte jag skola "Oberschule" och det året flyttades skolelever i de större städerna till mindre orter, flyganfallen på dessa städer hade intensifierats, och man började bomba civilbefolkningen. Jag kom till en liten stad i norra Tyskland, den hette Salzwedel och här hade jag mat och husrum hos familjen Pieloth, skola hade vi omväxlande med ortens elever på för- och eftermiddagar. Det var inte lätt för en tioåring att finna sig till rätta utan tryggheten man hade hemma

hos föräldrarna. I december 1944 blev jag sjuk och skickades hem till föräldrarna och firade jul hemma. Bombangreppen fortsatte dock, men vi blev så länge förskonade till den 16 januari 1945, den natten drabbades även vi, huset brann ner, vi förlorade allt utom några viktiga dokument och saker som vi alltid hade med oss när det var flyglarm. Detta skedde på natten och på eftermiddagen den 17 åkte vi med tåg till släktingar på landet. Våra släktingar hade sett infernet över Magdeburg och räknade med att vi skulle komma. Det skulle dröja 45 år tills jag fick återse min hemstad.

Byn vi kom till heter Kremkau, och här var jag under skolloven och hjälpte till på gården. De hade 5 kor, ett får, ett tjugotal grisar, höns, några ankor och gäss. Det fanns några redskap, men i stort gällde handarbete och dragdjur var två kor. För mig var det klart, jag ville bli bonde, och här fick jag lära mig att mjölka kor och hjälpte till i alla arbeten så mycket som jag förmådde. Släktingarna, familjen Stöhr, tog emot oss när vi kom, och här väntade vi på krigsslutet. I början av maj rullade amerikanska stridsvagnar in i byn, och den 8 maj kapitulerade Tyskland och krigsslutet förkunnades den 9 maj,

min födelsedag. Min far fick veta att amerikanerna skulle lämna detta område där vi oss befann, för ryssen skulle bli besättningsmakten i utbyte av sektorerna i Berlin. Min far ordnade med en dragkärra och sa att vi ska vandra västerut, under ryssen vill jag inte leva. Så vandrade vi i fyra dagar till en by som heter Gockenholz. Här kände far en man som hjälpte oss med inkvartering. Slutligen kom far, mor och jag till en by som heter Marwede och fick bo i övervåningen i skolhuset, mina systrar fick stanna kvar i Gockenhoplz. Skolan hade ett klassrum, och läraren Göbel fick undervisa alla byns barn på samma gång. Bürgermeister Brese erbjöd mina föräldrar att pojken Erich ska få äta en varm måltid tillsammans med familjen, pojken är i växande ålder och behöver näringsrik mat, och det tackade vi för. Herr Brese var också största bonden i byn, och jag hjälpte till i trädgården och i jordbruket, körde med hästar, mjölkade kor, fick köra traktor ibland. 1947 fortsatte jag på realskolan i Celle och efter avslutet blev det elevtid på ett större lantbruk samt lantbruksskola. Därefter tog jag anställning på flera gårdar, och min sista arbetsplats i Tyskland var Bartels gård i Hemmingen nära Hannover.

Jag träffade en gammal vän som studerade till agronom, han hade

gjort utlandspraktik i Sverige och berättade för mig hur bra han trivdes under den tiden. Dit ville jag också tänkte jag. Jag fick en adress till en tysk befallningsman och efter en tid kom jag i kontakt med inspektor Lund på Bo fideikommiss i Hjortkvarn i Närke. Han behövde arbetskraft över sommaren, och med kompisen Franz gick färden med min Isetta mot äventyret Sverige. Efter några problem på vägen kom vi fram och mötte inspektor Lund som visade oss runt på godset och överlämnade oss sedan till vår befallningsman Sven Gunnar Andersson. Nu gällde det att lära sig svenska, snabbt, varken Sven Gunnar eller arbetskamraterna kunde varken tyska eller engelska, men det gick bra. Vårbruket var i gång, vi fick varsin traktor sen gällde det att harva och så och det kunde vi ju. Vi fick bo i en egen lägenhet och försörja oss själva. Vi fick också timlön, vilket vi inte var vana vid från Tyskland och reglerad arbetstid. Nytt för oss var att hässa hö. Nytt för oss var också att laga mat, men även detta klarade vi så småningom.

Den 30 juli gjorde Franz och jag en utflykt till Norrköping. På hemvägen såg vi en skylt; Dans i Hasselbacken den 30 juli. Klockan var 22 och jag sa, dit åker vi. Kassen hade stängt, men musiken spelade, och

framför dansbanan stod en rad med flickor. Får jag lov sa jag till den första, jag vet inte sa flickan. Den nästa ville inte heller, den tredje tackade ja, och idag är vi tacksamma, att de första två tackade nej. Här träffade jag kvinnan för livet, men det visste vi ju inte då, men påsken 1964 gifte vi oss i Boo kyrka och vi fick två söner, Mattias och Erik.

Nya på Vrangsjö. Erich med Erik.

Franz åkte hem efter ett halvt år, jag stannade kvar, gick på Önnestads lantbruksskola, återvände till Boo Egendom och fick anställning som förman med ansvar för en större fårbesättning, ett femtiotal betäckningsbara kvigor och lika många stutar som gick till slakt efter två betes-säsonger. Vi hade det bra på godset

och många vänner, men min önskan var att vara självständig och att arrendera en gård, men hur gör man? Jag gjorde några försök att få ett arrende, man ställde frågan: Har du en uppsättning av djur och maskiner? Har du kapital? Svaret blev: Nej, det har jag inte. Då kan det inte bli ett kontrakt. En bekant, vi besökte tillsammans en kurs för fårskötare, ringde mig och frågade om jag var intresserad att i kompanjonskap sköta en gård, Wilhelm Rydström på Hästeryd hade frågat honom, men han var inte intresserad. Jag ringde Wilhelm, han sa att det handlade om Vrangsjö och gården skulle bedrivas mer extensivt med fårskötsel. Wilhelm sa också att han sökte någon som kunde hjälpa honom med att klippa hans får, och eftersom jag kunde det erbjöd jag min tjänst och så blev det. Sedan tittade vi gemensamt på gården Vrangsjö. Kompanjonskap ville jag inte, men att bli arrendator kunde jag tänka mig, Ägaren Göran von Malmborg bad om betänketid och efter en tid fick vi besked att vi får arrendet om vi kan få lånegaranti från lantbruksnämnden. Lånegaranti kunde jag endast få med mjölkproduktion, men inte med fårskötsel. Vi lyckades att kunna ordna med ett lån, och nu gällde det att förbereda sig på framtiden på gården. På gårdsauktioner skaffade vi diverse redskap

Flytten till Vrangsjö

och maskiner. Min arbetsledare Sven Gunnar Andersson hade blivit lantmaskinsförsäljare och han ville hjälpa oss med bra begagnade maskiner till ett vettigt pris. Traktorn blev en 50 hästars IHC Farmal från 1950. Jag själv byggde två vagnar av axlar med hjul som jag fick gratis, och allt detta kunde jag göra tack vare den gamla smedjan som låg i anslutningen till huset vi bodde i. Här kunde jag också smida alla nödvändiga beslag. Får, tackor med lamm köpte vi på godset, och allt skulle transporteras till Vrangsjö och i april 1968 gick flytten. Två fullastade järnvägsvagnar gick till Aneby, Iréne och pojkarna åkte med bilen, och jag åkte med

traktorn och två fullastade vagnar och var framme på Vrangsjö efter 5 timmars färd. Till allt detta hade vi hjälp av snälla vänner och bekanta.

Detta var starten som arrendator, fåren kom dagen efter med djurtransport, och Iréne höll första gången i sitt liv i en högaffel och strödde halm i ladugården. Mycket arbete återstod tills vi något så när kom i ordning med allt. Arbete var ingen bristvara i motsats till det var det pengarna. Efter avslutat vårbruk gällde det att tjäna pengar, jag klippte får i trakten, det fanns ett uppdämt behov till det. Sedan kom höskörden, då fick vi hjälp av tyska ungdomar

Ny självlastarvagn.

från Råslägret i Tranås. Till spannmålsskörden köpte vi en begagnad bogserad tröska billigt den hade några fel, som jag kunde reparera, därav priset. Spannmål sålde vi till Bruns i Tranås och transporten gjorde jag själv. Konstgödning och andra förnödenheter som vi köpte av Bruns räknades sedan av på priset, och av pengarna på spannmålsskörden blev inte mycket kvar. Ett nytt lån behövdes och det gick att få på in-teckning av djur och maskiner. Lammslakten gav inte så mycket inkomst, vi behöll de flesta tacklammen för att öka fårstammen. 20 ha skulle plöjas, och från november till mars tog jag anställning på skinnberederiet i Tranås. Senare år arbetade jag på en plast-

fabrik i Tranås. Vi hade väghållning och fåren skulle skötas, Iréne och jag hjälptes åt med dessa sysslor.

Det annonserades om en kurs i omsättningsskatten, och första träffen var i Brunseryd hos Ulla och Göran Sandberg. Jag anmälde mig, och så fick jag träffa bönderna i grannskapet. Ulla inbjöd Iréne senare till en träff med CKF. Det var första gången vi fick kontakt med våra grannar. Sedan blev vi fyra familjer som umgicks, många av våra vänner har nu lämnat jordelivet. Så gick åren. Vi började med mellankalvsuppfödning, och när detta blev mindre lönsamt födde vi upp ungtjurar som gick ett år på bete och slutgöddes på stall. Som

mest hade vi 90 tjurar i olika åldrar och 50 tackor samtidigt. Efter att jag klippte får behövde jag alltid skarpa klippskär. Vi skaffade oss en special slipmaskin, och jag hade sedan alltid vassa skär. Lantmännen fick veta detta, och så fick jag i uppdrag att slipa deras klippskär också. Detta var ett lönsamt arbete och vi slipade skär till lantmännen och lantmaskinsföretag över hela landet. Irene och jag var också slöjdare och medlemmar i Stalpets sockenbodsförening. Irene målade porslin, jag jobbade med trä. Tillsammans gjorde vi prydnadsfår och julkrubbor. Vi deltog också på slöjdmässorna i Hjo och Båstad.

Arrendet hade vi i 25 år. Under de sista åren byggde vi själva ett eget

hus här på gården. Vi köpte skog på rot och sågade det i Brunseryds såg. Irenes far var byggmästare och var ansvarig för bygget. Hjälp behövde vi av elektriker, murare och rörmokare. Sven och Agne Nordström hjälpte oss vid resandet av takstolar, resten gjorde vi själva.

Efter det att vi slutat med arrendet reste vi mycket, Madeira, Kreta, Kanarieöarna, Amerika och Sydafrika har vi besökt förutom de årliga resorna till Tyskland. Min senaste resa dit var i februari 2023 till min syster Tonis begravning dit äldste sonen körde mig, nu är jag den ende i min familj från Magdeburg som är livet.

Erich Lange

Innan lammönstring.

Hagalund Marbäcks socken

Hans och Stina.

Mellan Haga och Berga öster om gamla 32:an bor Hans och Stina Persson. Vi har ställt frågan om vi får skriva om deras flytt av hus från ANEBY till Marbäck. En förmiddag i slutet av 2023 blir vi bjudna på elvakaffe där vi får del av historien om husflytten.

Stina och Hans är anebyprofiler och kända i bygden. Stina som sköterska på vårdcentralen i Aneby under många år och Hans som tekniker och reparatör av alla slags maskiner. Hans var under många år verksam i

Ljungby där han deltog i utveckling av Ljungby lastmaskiner.

Efter att byggt hus på Konserhusgatan i Aneby och bott där i 24 år började paret längta efter att bo på landet. Men att hitta något att köpa visar sig inte så lätt.

Viola Axelsson.

På Österlånggatan i Aneby, grannfastighet till tidigare Sjökvist elektriska, stod ett litet hus som skulle rivas. Huset var byggt i Aneby någon gång på 1920-talet. I huset hade en kvinna vid namn Viola Axelsson bott men nu var huset tomt och skulle rivas. Stina och Hans får se huset vid en

kvällspromenad och Stina tycker att det skulle passa dem i storlek. Hans tycker genast att det kan ju inte vara omöjligt att flytta. Sagt och gjort. Kontakter togs med den som skulle riva huset och Hans och Stina fick ta hand om huset. Men ett hus måste ju

ha en plats att stå på. Hur löser man det? Deras dotter Cristina är ägare till Hagastugan i Marbäck och där finner man platsen där huset nu står.

Huset behöver vara flyttat i mars 1992. Nu startar förberedelserna med

tillstånd för transport och byggnation. Fasadbeklädnad och murstock tas bort. Huset grävs under för att få under telestolpar som huset lyfts upp med. Hans anskaffar ett lastbils-släp som skjuts under huset. Hans och sonen Lars Åke som har hjälpt till med arbetet börjar nu se att första etappen av flytten är nära. Huset ska nämligen parkeras i grusgropen i Bredestad över sommaren. Dag bestäms och kvällen innan görs de sista förberedelserna med en stor skara nyfikna åskådare. Informationen sprids i samlingen att kl 6 i morgon bitti kör vi. Men detta var lite falsk infor-

mation. För att slippa så många åskådare vid husflytten så sker den redan kl 24 på natten. Med hjälp av polis och lite fler vakter flyttas huset med två lastmaskiner till Bredestad.

Huset i Aneby säljs och Hans och Stina blir inneboende hos dottern Cristina i Hagastugan en period. Möbler och inventarier magasineras i Marbäck's missionshus. Under sommaren görs grund och förberedelser för att i augusti kunna flytta huset. Andra delen av flytten går utan problem med hjälp av polis och Smålands kraft som är med och lyfter ledningar där huset inte kommer under. Under hösten byggs en sidobyggnad inrymmande kontor och sanitetsutrymmen. Här finns nu möjlighet att bo fram till sommaren -94 då Hans och Stina kan flytta in i huset. Husets form och storlek är bevarat i sitt ursprung men kompletterat med ett burspråk på söder. Invändigt är en del av ursprungliga detaljer som väggpaneler och trappan till övervåningen bevarat. Kakelugnen har tidigare funnits i en fastighet i Aneby där AO:s affär låg på västra sidan om järnvägen. Resultatet av flytt och en massa arbete har blivit ett mysigt och trevligt boende. Platsen där huset ligger med utsikt över dalen i Bredestad och kyrkan i blickfånget förhöjer också trivseln.

Hans och Stina har nu bott i Hagalund i drygt 30 år och är mycket nöjda och glada för sitt hus. Glada över att kunnat göra väldigt mycket själva men också för hjälp av barn

och vänner. Tidigare Marbäcksbor i Aneby, nu Marbäcksbor på landet. Vi tackar för att vi fick ta del av historien om flytten av huset från Aneby.

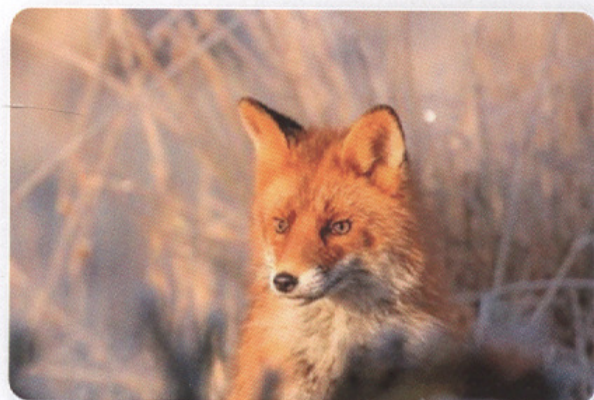
/Björn Karlsson

Årskrönika 2023

Filmkväll 30 januari

Filmfestivalen är ett samarbete mellan Aneby kommun, Aneby Konserthusförening, Studieförbundet Vuxenskolan, Aneby Kristna Råd, Region Jönköpings län, Värnamo Filmhistoriska Festival och Hembygdsföreningarna i Aneby kommun.

Filmkvällen i Marbäcks Hembygdsgård samlade ett stort antal besökare. "Lantbruk på gammalt vis" (**16424 visningar på youtube**) var den första filmen som visades. Hur man på 50-talet brukade jorden med hjälp av häst och enkla redskap. Filmen spelades in dels i Nedre Brunseryd, dels i Herrestad och Berg någon gång tidigt 80-tal. Som skådespelare sågs kända Marbäcksp profiler som Sven Nordström, Lasse och Inger Källner, Roland Svärd, Per Ferm, och många fler. Från Linderås deltog hästkarlen Bo Johansson från Grönkullen med en av sina kraftiga ardennerhästar. Skörden skedde med lieslätter och krakning av säden men även en modern BM-traktor modell 1949 med självbindare framförd av Sven Öhrfelth deltog i slättern. Slutligen förevisades hur man tröskade och rensade säden innan det var dags att köra iväg till kvarnen.

Nästa film Skogsavverkning på 50-60 talet i Knivarp, (**122792 visningar på Youtube**) handlade om skogsarbete här fick man följa två skogsarbetare som med hjälp av handsåg och yxa avverkade och kvistade ganska rejäla granar. De transporterades sedan med häst och släde till uppläggningsplataen vid Skivarp. De båda filmerna visar att man med ganska enkla medel kunde utföra ganska rejäla arbeten i motssats till idag då personinsatsen är betydligt mindre och maskinkraften större.

Båda filmerna finns att beskåda på youtube.

Länk: www.youtube.com/@marbackshembygd7804

Årsmöte 10 mars

Årsmötet besöktes av ett trettiotal medlemmar, som hälsades varmt välkomna av ordförande Björn Karlsson. Björn Karlsson omvaldes till ordförande för 2024. Till styrelseledamöter omvaldes Karin Söderlund, Anders Källner

och Anders Sandberg. Bengt Nilsson som avsagt sig, ersattes av Karl-Johan Källner och Gabriel Söderlund i valberedningen. Medlemsavgiften för 2024 blir oförändrad 125 kr. Björn Karlsson tackade Bengt Nilsson för mångårigt styrelsearbete och särskilt det senaste i valberedningen som skötts oklanderligt. Han avslutade årsmötet och bjöd in till kaffet som stod uppdukad och klart.

Efter kaffestunden bjöds vi på ett bildspel med vackra djur och naturbilder och berättelser om hur dessa bilder kommit till – inte alltid utan dramatik visade det sig. Fotograf och berättare var Karl-Ivar Axelsson från Sunhultsbrunn som avtackades med en blomsterbukett efter avslutad visning.

Arbetsdag 22 april

Städning och röjning som vanligt runt Bygdegården med huvuduppgift att samla ihop material till Valborgsmässobålet

Valborg 30 april

Årets valborgsmässofirande började som traditionen kräver med klockringning i Marbäcks kyrka. Fredrik Bäckheim Hellberg inledde och därefter sjöng Göran Johansson till ackompanjering av Claes Ljungdahl på piano. Några vårliga psalmer sjöngs innan det var dags för föreningens ordförande Björn Karlsson att inbjuda till en stärkande promenad i den kalla vårkvällen upp till Hembygdsgården där varm korv serverades och kaffet stod framdukad, även lillstugan användes som kaffelokal denna afton då det kalla vädret inte tillät något sittande i trädgården.

Vårbrasan tändes och den värme, Claes Ljungdahl med sin kör framförde några vårmelodier innan Fredrik B Hellberg höll årets vårtal där han berörde det oroliga läge som vi upplever för närvarande. Med krig och oroligheter i Ukraina, Sudan, Israel m.fl. men betonade ändå att vi inte ska förlora hoppet om en fredlig framtid. Kören avslutade som sig bör med ”Sköna maj välkommen” Den vinterkalla kvällen avslutades med fyrverkeri och kanonsalut.

Sommarutflykt till Fagerhult 2 juli

Hembygdsföreningens traditionella sommarutflykt gick i år till Fagerhult med dess torp och kraftstation. Det kom ett 50-tal deltagare som fick guidning bland torpen Nystorp, Lyckås och Trajen. Christer Källner svarade för information om de olika torpen och dess boende. Totalt fanns det sju torp under Fagerhult egentligen åtta då även Sadelmakarhemmet (numera Björkäng) också tillhört men som är friköpt sedan lång tid tillbaka.

Johan Källner berättade om Stora Vikens förvandling till en modern åretruntbostad från att ha varit ett enkelt men välbevarat torp. Stugan renoverades 1966 och användes därefter som sommarbostad.

Torpet som var ett av de största av Fagerhults-torpen, omfattade 2 har åker och ligger vackert vid stranden av Försjön.

Siste brukaren hette Harry Rehn, dog 1931 men änkan och barnen Bertil, John, Folke, Greta, Lisa, Sara och Rune bodde emellertid kvar till 1950.

Därefter togs en kortare promenad till de kvarvarande resterna av dammfästet till Fagerhults kraftstation belägen norr om Stora Viken. Här berättade Christer Källner historien om kraftstationen och dammen som försåg ett antal gårdar med belysning – de flesta gårdarna tillhörde Bredestad socken förutom Fagerhult som tillhörde Marbäckes socken.

Slåttergille 11 augusti

Trots den regniga sommarn så hade man lyckats att planera in årets slåtter till en dag när det var uppehåll och någorlunda skaplig värme. Det kom 12

personer som med liv och lust deltog i slåttersysslorna varefter Hembygdsför-
eningen som tack för väl utfört arbete, bjöd på kaffe med frallor och ostkaka.

Kyrkogårdsvandringen

blev i år inställd på grund av personalbrist hos kyrkan.

Herrestad kvarn

Under året har en del restaureringsarbete utförts på kvarnen i Herrestad, den är i väldigt fint skick på insidan, men den behöver få lite kärleksfull behandling exteriört. Vi svarar för arbetsinsatsen och materialet levererar Bordsjö fi-
diekomiss. Vid tidigare tillfällen har vi bytt regler till taket, bytt brädor i fasaden och reparerat takfoten. Vi har även borstat väggar och börjat rödfärga. Hitills kan man säga att halva byggnaden är klar så nu är det tänkt att påbörja demontering av fönster.

Arbetet kräver ytterligare insats framöver med bl.a. målning av fönster som Bibbi tar hand om. Kvällens uppgift blir att lyfta bort tegelpannor och kolla att regler är intakta, byta samt återställa taket. Sedan återstår arbetet med att borsta väggen på långsidan och rödfärga densamma.

Herrestads kvarn är en vattenhjulskvarn. De äldsta delarna är från 1700-talet och byggnaden är fortfarande mycket välbevarad invändigt. Kvarnen är unik i sitt slag, i stort sett allt är bevarat ända sen den användes. Det var en s.k. tullkvarn (man fick tulla en viss kvantitet säd vilket måtten i påfyllningstratten visar). Den tullade säden användes av mjölnaren till hushållet och kreaturen.

Bilden Fr. vä: Åke Linnér, Christer Källner, Bibbi Mrozowski, Johan Örfelth och Kurt Nordström.

Brasafton 10 november

Brasaftonen i fredags fick celebret besök av soldaten och predikanten Emil Malm gestaltad av Ulf Lundberg. Emil föddes på soldattorpet nr 30 Limmerna i Marbäck socken men levde större delen av livet i Frinnaryd. Ulf berättade om Emils brokiga liv som torpare och slutligen som predikant. Från

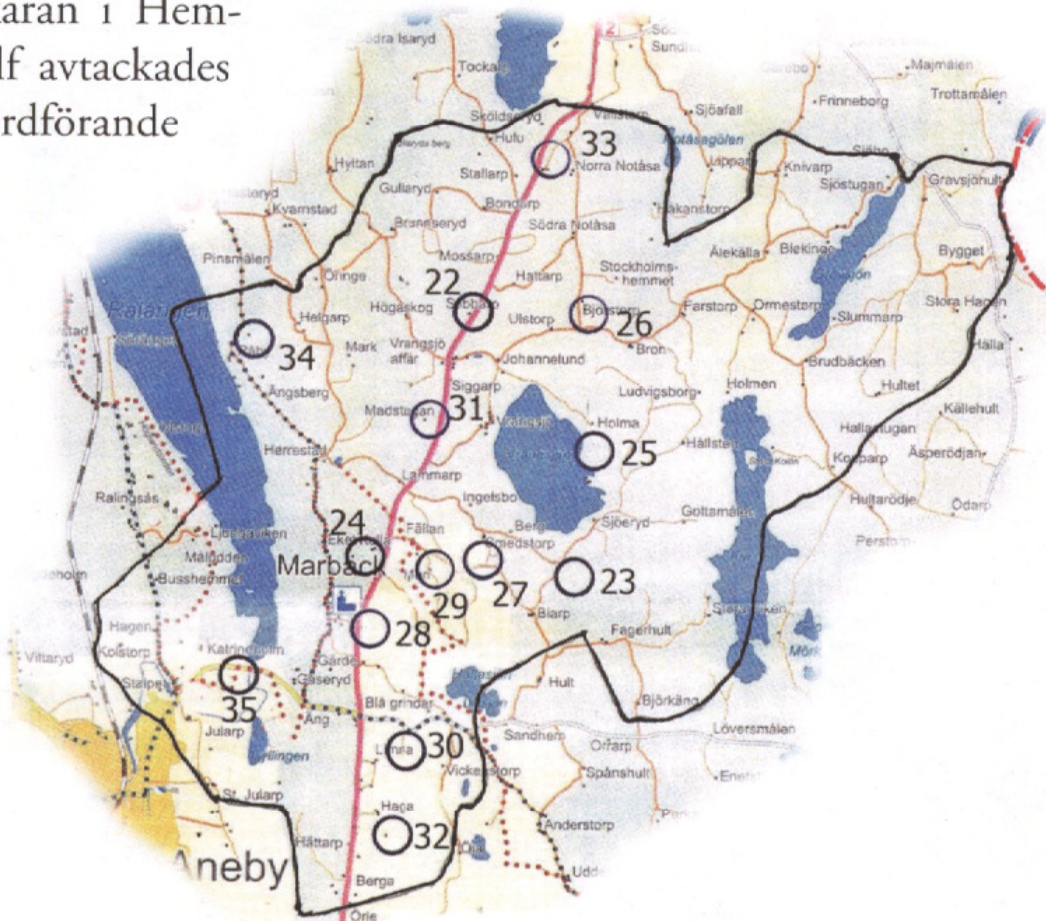
begynnelsen ett liv i sus och dus för det fanns alltid god tillgång på berusningsmedel, som även nyttjades i vardagslivet. Emil var inte alltid så snäll mot hustru och barn men kom

lite senare i livet till sans och såg till att bli omvänd och sedemera även predikant – känd för sina livfulla predikningar som sällan blev längre än trettio minuter var ofta välbesökta. Presentationen av Malm uppskattades av den stora besökarskaran i Hembygdsgården och Ulf avtackades av föreningens ordförande Björn Karlsson.

Efter kaffeserveringen vidtog dragningen på det sålda lotteriet där högsta vinsten ”Julbord för två personer på Gransnäs” och diverse andra vinster fördelades bland besökarna.

Karta med alla soldattorpen i Marbäck

Bygdegårdens nya föreståndarinna

I slutet på året så kunde föreningen med glädje hälsa den nya föreståndarinnan Marina Janehed välkommen till Bygdegården. Marina som är mer känd för att driva Stalpets Café kommer nu även att ha hand om föreningens servering i Bygdegården. Marina har redan testat några egna cafékvällar den 20 oktober, 17 november och 15 december. Med i snitt 25 besökare/ tillfälle.

Foto: Tobias Marbenius

Besök gärna föreningens hemsida

www.hembygd.se/marback

för ytterligare information om aktiviteter och se äldre foton från gårdar och torp i Marbäckes socken

Blekinge

I Marbäcks sockens norra del finner vi gården med namnet Blekinge. Vägen dit går genom kuperat landskap inbäddat i varierande inslag av skog och hagmark. Framme vid gården möts man av en fantastisk utsikt över Gravsjön. Anledningen till besöket är att det på gården byggts ett nytt bostadshus där det tidigare inte varit något hus. Judith och Adam Berg med sonen Ture snart året gammal möter upp vid sitt nya hus. Adams föräldrar äger huvudbyggnaden i Blekinge där man bor när Adam är liten. Sedan flyttar familjen till annan ort under några år och kommer tillbaka och köper också marken till gården. Adams farmors mamma är uppväxt

på gården så det finns anknnytning till Blekinge längre tillbaka. Nu finns möjligheten att bygga ett hus på gården och planeringen börjar. Judith som är uppväxt i Tranås har också en längtan att bo på landet.

Det går inte att låta bli att ställa frågan varför man bosätter sig långt ifrån stad och all service i en tätort. Svaret är intresse för djur och natur och friluftsliv. På gården finns en besättning med "hälsingefår" som betar hagarna och som är familjens gemensamma intresse. Möjlighet till fiske i Gravsjön är naturligtvis en fin förmån. Att bo på landet är en nackdel vad det gäller resor till arbete. Adam

arbetar med it och data och kan arbeta mycket hemifrån. Judith är psykolog och är mer beroende av att resa men att få bo i denna miljö överväger nackdelarna med att resa. Huset som paret byggt är tillverkat av Lövsta trähus, känd husfabrik i Aneby kommun. Själva byggprocessen startade runt år 2020. Bygglov söktes, olika hustillverkare och hustyper jämfördes. Valet blev ett hus som passar in på landsbygden utseendemässigt och som funktionsmässigt uppfyllde Judith och Adams önskemål. Möjligheten att ändra och justera husmodellen efter egna önskemål

var värdefullt. Byggfirman Bröderna Lax får uppdraget att bygga huset. Att välja lokala företag både för tillverkning och uppförande av huset har varit värdefullt under byggtiden. Hösten 2022 kan paret flytta in i sitt gedigna och fina hus med fantastisk

utsikt över Gravsjön. Vi tackar för att vi fick komma och besöka och skriva om er. Vi önskar er lycka till i framtiden.

Björn Karlsson

Nottebäck och garvarna Franzén

I gamla fotoalbum efter avlägsna släktingar till mig finns några foton på personer vid namn Franzén. Jag vet inte riktigt vilka de var eller i vilka sammanhang de figurerade. Efter en stunds letande i Marbäcks kyrkoarkiv hittar jag dem. De var bosatta i Nottebäck, beläget alldeles nära bäcken som mynnar ut i Söljen ca 1 km söder om Sunhultsbrunn. Bäck- en utgör gräns mellan Frinnaryds socken på den norra sidan och Marbäck i söder. Den tidigaste uppgiften jag hittar om stället är i husförhörslängder från 1789-95, där det benämns "Notebeck" och ligger under Norra Notåsa. Efter några år beskrivs det som backstuga och "Nätebeck"

samt senare "Nätebäck" blir de vanligaste stavningarna. Stugan var till 1800-talets mitt i huvudsak bebodd av avskedade soldater, respektive hustrur av vilka flera framgent blev kvarboende änkor. Åtminstone en av de avskedade soldaterna, Johan Ås, var gratialist och fick alltså underhåll av Kronan, vilket säkerligen var blygsamt tilltaget. Gratialist kunde man få bli efter lång och skötsam tjänst. År 1851 flyttar "Garfvaregesällēn" Magnus Adam Hertzman in, född i Motala 1794, och hans hustru Maja Lotta Nilsson, född i Marbäck 1806, samt sonen Robert, född 1848 i Frinnaryd. Det verkar rimligt att anta att det är vid den här tiden

som garveriverksamheten startar på platsen. Robert står drygt 20 år senare själv som garvare i "Garveriet Nottebäck" med hustru och två barn. Där bor vid samma tillfälle också två garvargesäller och en garvarlärning. 1890 hamnar så Frans August Franzén i Marbäcks socken, född 1866 i Barkeryd, som garvare och ägare av Nottebäck, hitflyttad från Vadstena. Han gifte sig 1891 med Anna Eleonora Fredriksdotter, född i Herrestad Östergötland 1859. De fick bar-

nen Ruth Linnéa - död som barn, Ester Charlotta, Erik Gideon - död som barn, Joel Oskar, David Ivar, Ruth Emma och Josef Fredrik. I hushållet i början av 1900-talet finns också garvaredrängen Frans Gustaf Albert Karlsson och hyrestgästen Sven August Bengtsson, baptistpredikant. Hustrun Anna Eleonora står ett tag som ägare innan hela familjen flyttar till Tranås 1916. Därefter omnämns

Nottebäck som f.d. Garveri. Utan att gå in på detaljer om hur själva garvningen gick till var det en metod att konservera hudar och göra dem mjuka och starka till läder. I anslutning till bäcken vid Nottebäck lär ha funnits dammar eller bassänger som användes vid arbetet med hudarna.

Christer Källner

Marbäcks hembygdsförenings Program för 2024

Årsmöte den 8 mars kl 19.

Gäst är Per Ulfsbo från Tranås som underhåller med musik och kåseri.

Arbetsdag den 27 april kl 9-13.

Vårröjning inför valborgsmässofirande. Föreningen bjuder på förmiddagskaffe.

Valborgsmässoafton den 30 april.

Inledning traditionellt i kyrkan kl. 18.30 med Göran Johansson och Claes Ljungdahl. Präst Fredrik Bäckhjem. Därefter fortsättning i hembygdsgården med servering, brasa, vårtal av Katinka Ekelund, körsång och kanonsalut.

Sommarutflykt den 30 juni kl 13.

Vi besöker Herrestad kvarn. Medtag egen kaffekorg.

Slättergille den 8 augusti kl 17.

Medtag egen lie. Föreningen bjuder på fika.

Kyrkogårdsvandring den 25 augusti kl 14.

Christer Källner och Fredrik Bäckhjem medverkar.

Medtag egen kaffekorg.

Brasafton den 8 november kl 19.

**Se på hembygdsföreningens hemsida samt under
föreningskontakt i tidningen för eventuella förändringar.**